BIULETYN
INSTYTUTU NAUKOWEGO RZEMIEŚLNICZEGO
IMIENIA PIERWSZEGO MARSZAŁKA POLSKI
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
(MUZEUM RZEMIOSŁ I SZTUKI STOSOWANEJ)

Nr. 15 WARSZAWA 20 września 1936

MONOGRAFIE POSZCZEGÓLNYCH RZEMIOSŁ W NIEMCZECH

Rozpoczynamy w niniejszym numerze „Biuletynu" druk krótkich monografij poszczególnych rzemiosł, zawierających m. in.:

1) przykładowe wymienienie robót i czynności wchodzących w zakres danej gałęzi rzemiosła z uwzględnieniem możliwości rozwojowych i warunków gospodarczych;

2) charakterystykę poszczególnych gałęzi rzemiosła pod względem ich znaczenia kulturalnego;

3) przykładowe wymienienie cech psychofizycznych (duchowych i cielesnych), wymaganych w danym zawodzie i przeszkód, uniemożliwiających jego wybór,

4) uwagi co do warunków kształcenia i „szczeblowania" zawodowego.

Zebrane materjały pochodzą w znacznej mierze z literatury naukowej niemieckiej. Wobec podobnej struktury rzemiosła w Polsce i w Niemczech, oraz zbliżonych warunków życia w obu sąsiadujących krajach, sądzimy, że zebranie tych materjałów i oddanie ich do użytku czytelnika polskiego przyczyni się do wyświetlenia wielu dotychczas nieustalonych poglądów i przynieść może znaczną korzyść rzemiosłu polskiemu.

SZEWSTWO I CHOLEWKARSTWO*)

Rzemiosło szewskie należy do najstarszych zawodów, ponieważ od najdawniejszych czasów człowiek zawsze zmuszony był chronić swe nogi od uszkodzenia i wpływów atmosferycznych i zawsze pragnął ozdabiać swoje ciało.

Rzemiosło szewskie wytwarza wszelkiego rodzaju obuwie zarówno na codzienne potrzeby, jak i do użytku specjalnego (do konnej jazdy, do pracy, dla turystów, obuwie ortopedyczne i t. p.).

W związku z ogólnemi zmianami w dziedzinie ubioru w czasach powojennych, obuwie stało się artykułem mody. Szczególnie w zakresie obuwia damskiego zmniejszyło się zainteresowanie trwałością obuwia, a punkt ciężkości wymagań klienteli, nawet wiejskiej, przeniósł się na estetyczny i modny wygląd. Fabryki obuwia, które przystosowały się do tych wymagań, i robią obuwie estetyczne, tanie i w lepszym niż przed wojną gatunku, odebrały rzemiosłu szewskiemu przeważającą część klienteli.

Pod względem gospodarczym przemysł obuwniczy stanowi jeden z ważniejszych działów wytwórczości.

Wobec silnie wzrastającej konkurencji obuwia fabrycznego ograniczył się znacznie zbyt obuwia „na miarę". Gdy ogólna produkcja obuwia ulicznego wynosi w Niemczech *) — według danych z r. 1927 — około 85 milionów par, — zakłady rzemieślnicze wytwarzają zaledwie od 4 do 5 milionów par obuwia skórzanego i około 5 milionów par tanich pantofli drewnianych rocznie.

W większych miastach istnieją specjalne pracownie obuwia „na miarę" wytwarzające głównie obuwie luksusowe, oraz różne rodzaje obuwia specjalnego. Po wojnie powstało w Niemczech przeszło 1200 pracowni obuwia ortopedycznego. W przeważającej większości rzemieślniczych pracowni szewskich obok wyrobu obuwia prowadzony jest dział reparacyjny.

Konkurencję w tym dziale robią rzemiosłu szewskiemu oddziały reparacyjne w sklepach z gotowym obuwiem oraz całkowicie zmechanizowane zakłady reparacji obuwia (t. zw. „Schnellbesohlanstalten").

Rzemiosło szewskie w Niemczech **) obejmuje, według statystyki z 1930 roku, 147377 zakładów, które zatrudniały 38803 czeladników i 33688 terminatorów. 82% zakładów pracuje bez żadnej pomocy, w 14% zakładów było po 1 czeladniku, w 3.2% — od 2 do 3 czeladników, w 0.4% — od 4 do 5, w 0,2% — od 6 do 10, w 0,1% od 11 do 20 czeladników. 30 wielkich przedsiębiorstw zatrudniało powyżej 50 czeladników.

Ogółem w wszystkich zakładach szewskich było 6762 motorów o łącznej sile 10584 K. M.

W fabrykach obuwia do wykonywania wszelkich poszczególnych czynności służą maszyny, obsługiwane

*) Według artykułu R. Albrechta „Der Schuhmacher", Berufsratgeber „Was soll ich werden?" oraz „Das deutsche Handwerk. Generalbericht".

*) „Das deutsche Handwerk" tom. III, str. 249 i 259.

**) „Das deutsche Handwerk. Generalbericht". Tom I. R. 1930 (str. 162—163).

przez przyuczonych robotników. Liczba zatrudnionych w fabrykach obuwia szewców wykwalifikowanych jest stosunkowo nieznaczna.

Pomimo poważnej konkurencji fabryk rzemiosło szewskie jednakże nie chyli się ku upadkowi. Obuwie fabryczne nie każdego może zadowolić, podczas gdy szewc, robiąc obuwie na miarę, stara się uwzględnić wszelkie indywidualne wymagania kienta. Dokładne dopasowanie do nogi obuwia wykonanego ręcznie, zapobiega jej zniekształceniu i różnym dolegliwościom. Obuwie fabryczne wogóle nie nadaje się do użytku, o ile nogi zbudowane są nienormalnie, lub zniekształcone.

Do tych działów pracy w szewstwie, które zawsze utrzymają charakter rzemieślniczy i dawać będą zatrudnienie dużej ilości rąk, trzeba zaliczyć dział reparacji obuwia. Chociaż same reparacje zapewnić mogą znośną egzystencję, nikt nie poprzestaje na tem i nie ogranicza do tego wyłącznie swego wykształcenia zawodowego. Trzeba zawsze postawić sobie za cel całkowite opanowanie wszystkich działów pracy w danym zawodzie i osiągnięcie pozi mu pełnowartościowego rzemieślnika.

Obok ukształtowania zręczności rąk szewc winien posiąść obszerną wiedzę w zakresie anatomicznej budowy nóg oraz ich funkcyj przy dźwiganiu i przenoszeniu ciała.

Szewc „ortopedysta" jest niezbędnym pomocnikiem lekarza. Jego rzemieślnicze wyroby przynoszą cierpiącym ulgę, przywracają zdolność do pracy.

Nie każdy może zostać dobrym szewcem. Potrzebne jest do tego — prócz wykształcenia — zdrowie. Szewc spędza cały czas przy pracy w pozycji siedzącej, co powoduje chorobę płuc (krótki oddech), wykrzywienie kręgosłupa i zgarbienie, to też istnieje tendencja, aby niektóre przynajmniej czynności wykonywać w pozycji stojącej, a przedewszystkiem od najmłodszych lat uprawiać sporty i turystykę. Rozpowszechniony do dziś pogląd, że kandydatem na szewca może być właśnie chłopiec słabowity i ograniczony umysłowo, należałoby zwalczać, jako szczególnie szkodliwy dla przyszłości rzemiosła szewskiego.

Terminator szewski powinien dokładnie poznać wszystkie sposoby tworzenia spodów obuwia według rodzaju i przeznaczenia. Konieczna jest przytem gruntowna znajomość zarówno materiałów przerabianych w szewstwie, a więc przedewszystkiem różnych rodzajów i gatunków skóry, jak i narzędzi oraz maszyn, które coraz częściej spotyka się w rzemieślniczych pracowniach.

Szwec wykwalifikowany winien też umieć samodzielnie uszyć „wierzch", a przynajmniej dostarczyć cholewkarzowi dokładny model, odpowiadający właściwościom zamówionego obuwia.

Wykształcenie zawodowe szewca nie kończy się z upływem okresu nauki rzemiosła, który trwa normalnie 3 i pół lat. W charakterze czeladnika szewc dalej musi rozszerzać i pogłębiać swoje wiadomości zawodowe pod względem praktycznym i teoretycznym.

Aby zostać mistrzem szewskim trzeba całkowicie opanować wiedzę i sztukę szewstwa łącznie z najtrudniejszym działem pracy, a mianowicie wytwarzaniem modeli i form.

W Niemczech istnieje bogata literatura zawodowa w zakresie rzemiosła szewskiego, obejmująca dzieła naukowe, podręczniki i znaczną ilość czasopism. Istnieje też dużo szkół dokształcających zawodowych oraz państwowa szkoła szewska w Siebenlehn (Saksonia).

Tak więc rzemiosło szewskie wymaga pracy, zdolności i zamiłowania, ale za to daje pewność zarobku i możność stworzenia sobie niezależnego bytu. Znacznie jest łatwiej tu, niż w innych zawodach, usamodzielnić się, dlatego, że do urządzenia pracowni szewskiej wystarcza bardzo mały kapitał zakładowy.

H. J.

WYKAZ KSIĄŻEK O CECHACH RZEMIEŚLNICZYCH

J. V. Jacques. **Dzieje cechów rzemieślniczych i rozwoju rzemiosł.** Warszawa, 1909 (W Bibliotece Instytutu).

Dr. Zofja Daszyńska-Golińska. **Miasta i cechy w dawnej Polsce.** Warszawa, 1909.

Jan Ptaśnik. **Miasta i mieszczaństwo w dawnej Polsce.** Nakł. Polskiej Akademji Umiejętności. Str. 511. Kraków. 1934 r. Cena 15 zł. (W Bibliotece Instytutu).

A. Warschauer. **Die mittelalterlichen Innungen zu Posen.** Poznań, 1903.

Charewiczowa L. **Lwowskie organizacje zawodowe.** Lwów, 1929 (W Bibliotece Instytutu).

Klemens Bąkowski. **Dawne cechy krakowskie.** Kraków, 1903.

Pazdro Zbigniew. **Uczniowie i towarzysze cechów krakowskich.** Lwów, 1900.

Z dziejów cechu piekarzy miasta Żywca. Żywiec, 1930 (W Bibliotece Instytutu).

Klemens Koehler. **Dawne cechy i bractwa strzeleckie w Kościanie.** Poznań, 1899.

(D. c. n.)

ADRES INSTYTUTU: WARSZAWA, CHMIELNA 52, TELEFON 6-73-38.

„Biuletyn" dołączany jest bezpłatnie do każdego numeru „Rzemiosła", organu Związku Izb Rzemieślniczych R. P. Numer pojedyńczy „Biuletynu" kosztuje 10 gr.

Wydawca: Instytut Naukowy Rzemieślniczy Imienia Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.
Redaktor: Henryk Juszkiewicz.

Zakł. Graf. „Polska Zjednoczona", Warszawa, Nowolipie 2. Tel. 11-40-45.